

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Konkurētspējas, inovācijas, izaugsmes un darbvietu radīšanas veicināšana, progresējot globālās regulatīvās sadarbības jomā, paužot atbalstu atjauninātai daudzpusējai tirdzniecības sistēmai un samazinot tirgu kropļojošas subsīdijas”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2020/C 364/05)

Ziņotājs: **Georgi STOEV**

Līdzziņotājs: **Thomas STUDENT**

Pilnsapulces lēmums:	20.2.2020.
Juridiskais pamats	Reglamenta 32. panta 2. punkts Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa:	CCMI
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	26.6.2020.
Pieņemts plenārsesijā	16.7.2020.
Plenārsesija Nr.	553
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	211/1/3

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Tādi satricinājumi kā koronavīruss (Covid-19) draud apturēt pasaules ekonomiku un sociālo dzīvi. Tas varētu izraisīt recesiju ASV, Eiropas Savienībā, Japānā un citos pasaules reģionos, ārkārtīgi lēnu izaugsmi Ķīnā un milzīgu ražošanas apjoma samazināšanos. Ekonomikai nodarītais kaitējums valdībām ir jākompensē ar fiskālo un monetāro politiku un jātiek galā ar gaidāmajiem ekonomikas satricinājumiem. EESK uzsver, ka ir vajadzīgi efektīvi uzņēmējdarbības modeļi un tirdzniecības aizsardzības mehānismi, it īpaši attiecībā uz Āziju, un norāda, ka no ES eksporta potenciāla ir atkarīgi 36 miljoni darbvietu Eiropas Savienībā un ka to ES darbvietu skaits, kas atkarīgas no preču un pakalpojumu pārdošanas pārējai pasaulei, ir palielinājies no 10,1 % 2000. gadā līdz 15,3 % 2017. gadā⁽¹⁾. Krīzes pārvarēšanai ir vajadzīgi fiskālās, ekonomiskās un sociālās politikas pasākumi, lai novērstu tās negatīvo ietekmi uz šiem un citiem sektoriem.

1.2. Koronavīrusa krīzei vajadzētu rosināt Eiropas Savienību, kas ar vides ilgtspēju un digitalizāciju saistītu apsvērumu dēļ jau cenšas vispārīgi formulēt jaunu rūpniecības politiku, stiprināt veselības aprūpes iekārtu un farmācijas nozari, lai nodrošinātu ES kopīgo suverenitāti un pašpietiekamību šajās jomās. Šā atzinuma izstrāde sākās pirms neparedzamās krīzes, kas vērojama veselības un ekonomikas jomā un kas īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā mainīs mūsu tautsaimniecību un globalizācijas modeļus. Lai gan šī krīze nav atzinuma galvenais temats, tai ir un būs milzīga ietekme uz turpmākajos punktos aplūkotojām nozarēm un tematiem. Jau tagad ir vērojams, ka šī krīze virza dažas planētas daļas uz jaunu protekcionalisma un ekonomiska nacionālisma vilni gan visā pasaulē, gan Eiropas Savienībā. Visi šie faktori, cik vien iespējams, tiek transversāli ņemti vērā šajā atzinumā.

1.3. EESK arī uzskata, ka starptautiskie uzņēmumi un tirdzniecība var veicināt globālo izaugsmi, ko nodrošina augstāka specializācijas pakāpe, apjomradīti ietaupījumi, progresīvas globālās vērtības radīšanas ķēdes un izvērsta pētniecība un tehnoloģiju izmantošana. Nedrīkst nepieminēt arī pāreju no vērtību radīšanas ķēdēm uz vērtību radīšanas tīkliem, no lineāras ekonomikas uz aprites ekonomiku un no taustāmā uz nemateriālo, un tādēļ rūpniecībai vajadzēs elastīgi pielāgoties.

⁽¹⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/november/tradoc_157516.pdf

1.4. EESK uzsver: ES politikai jānodrošina, ka rūpniecības attīstībā iesaistītie neklūst par negodīga ekonomiskā, sociālā un ekoloģiskā dempinga upuriem. Saistībā ar steidzami īstenojamiem pasākumiem jānorāda, ka ES saskaras ar šādiem izaicinājumiem: 1) ASV tirgus pieejamība ES eksportam, 2) ES un ASV iespējamā sadarbība, 3) Ķīnas turpmākā loma un 4) nepieciešamība reformēt Pasaules Tirdzniecības organizāciju. Rūpniecībai būtu jāklūst par sabiedrības un vides problēmu risināšanas veicinātāju, kas rada jaunu vērtību sabiedrībai.

1.5. EESK piekrīt, ka globalizācija bez regulējuma vairo nevienlīdzību, rada lejupvērstu spiedienu uz uzņēmumiem, atalgojumu un darba apstākļiem un vājina sociālo nodrošinājumu. Tas varētu reāli apdraudēt Eiropas sociālos modeļus. Neregulēta globalizācija negatīvi ietekmē arī vides standartus. EESK pauž bažas par to, ka Eiropas uzņēmumi un darbvietas saskaras ar spiedienu, ko rada negodīga ārpustirgus tirdzniecības prakse, kurā netiek ievēroti sociālajā un vides jomā spēkā esošie starptautiskie nolīgumi. ES rūpniecībai būtu jābalstās uz tās unikālajām priekšrocībām, apvienojot Eiropas vērtības, jaunas tehnoloģijas un uz nākotni vērstu pieeju. Vienotais tirgus ir ļoti nozīmīgs Eiropas rūpniecībai un jauninājumu izplatīšanai – runa ir ne tikai par digitālajām tehnoloģijām, bet arī par citām svarīgām pamattehnoloģijām, piemēram, biotehnoloģijām. Jānorāda arī uz sociālās un reģionālās kohēzijas un sociālā dialoga nozīmi centienos nodrošināt, ka sabiedrība atbalsta rūpniecības pārveidi.

1.6. ES rūpniecības stratēģijai un tirdzniecības politikai nevajadzētu apdraudēt ES centienus sniegt attīstības palīdzību trešām valstīm, un EESK iesaka izmantot līdzsvarotu pieeju, labāk koordinējot un kombinējot valstu attīstības palīdzību valstīm ar nestabilāku ekonomiku. EESK pauž bažas par to, ka arvien biežāk tiek veikti PTO noteikumiem neatbilstoši pasākumi un ka jauna diskriminējoša ar tarifiem nesaistīta kārtība draud radīt pārmērīgu savstarpējo noteikumu slogu tiktāl, ka tas kļūst par ierastu parādību pasaules tirdzniecībā. Pašreizējās ES atbalsta programmas un veiktie uzraudzības pasākumi būtu jāpārvērtē, ņemot vērā ES konkurences noteikumus, un tas jā dara, lai atbalstītu ES dalībvalstis, partnerus, uzņēmumus un darba ņēmējus, kurus nelabvēlīgi skārusi ekonomikas krīze un tirdzniecības kari, un lai mazinātu tiem uzvelto slogu.

1.7. EESK uzskata: jāpanāk, ka ES iekšējais tirgus kļūst par pievilcīgāko vietu ieguldījumiem, jo tas palīdzētu tikt galā ar ārējiem izaicinājumiem. Būtu jānovērtē jaunās rūpniecības stratēģijas un visu pārējo instrumentu spēja, izmantojot paplašinātu savienojamības pieeju, veicināt un atbalstīt ieguldījumus rūpniecības, enerģētikas, transporta un digitālajā infrastruktūrā. Uzņēmumu apvienošanās, pārņemšanas un valsts atbalsta noteikumu pārskatīšana varētu nodrošināt Eiropas Savienībai vienlīdzīgus globālās konkurences apstākļus. Visiem pārvaldes līmeņiem būtu kopīgi jānodrošina globalizācijas radīto priekšrocību taisnīga sadale un negatīvās ietekmes mazināšana pasaules, reģionālajā un vietējā līmenī.

Kopēja ārvalstu tiešo ieguldījumu shēma palīdzētu nodrošināt, ka tiek saglabāta kontrole pār stratēģiskiem aktīviem, piemēram, kritisko infrastruktūru, kritiskajām tehnoloģijām un kritisko resursu piegādes drošību. Lai vērstos pret nelikumīgu praksi, padziļinātu regulējuma konvergenci un veicinātu ilgtspējas standartus, tādējādi mazinot tirgus kropļojumus, vairāk nekā jebkad agrāk ir jāizmanto iepirkuma direktīvas un ir vajadzīgi efektīvi tirdzniecības aizsardzības instrumenti un stabils brīvās tirdzniecības nolīgumu tīkls.

1.8. EESK pauž bažas par pēdējā laikā vērojamo negatīvo attieksmi pret starptautisko tirdzniecību un globalizāciju, kā arī par augošo piekrišanu, ko ar skaļiem nacionālisma saukļiem gūst populistu kustības. EESK uzskata, ka protekcionisms un nacionālisms nav pareizais risinājums ekonomiskām un sociālām problēmām. Vajadzīgas vidēja termiņa reformu un ieguldījumu prioritātes, lai valstu tautsaimniecībā atsāktos ilgtspējīga un iekļaujoša izaugsme, kas integrē zaļo pārveidi un digitālo pārveidi. Eiropas Savienībai būtu jāveic visi iespējamie pasākumi, lai, neraugoties uz pandēmijas apstākļiem, saglabātu neierobežotu demokrātiju.

1.9. EESK uzskata, ka zaļajā kursā būtu jāintegrē gan rūpniecības un tirdzniecības politika, gan arī ekonomikas, regulējuma un konkurences politika, lai visaptveroši palīdzētu videi, neapdraudot vienoto tirgu un Eiropas uzņēmumus un darbvietas, un izvīrētu augstus vides aizsardzības mērķus visai rūpniecībai.

1.10. EESK piekrīt viedoklim, ka viens no svarīgākajiem vēstījumiem ekonomikas stabilitātes jomā ir tas, ka dalībvalstīm būtu jāpievērš pienācīga uzmanība publisko finanšu kvalitātei, veicinot nepieciešamus un uz nākotni vērstus ieguldījumus.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Tā kā daudzpusējā sistēma ir pakļauta pastāvīgam spiedienam, ES uzņēmumi, kas darbojas pasaules mērogā, saskaras ar pieaugošām nesaskaņām un nenoteiktību, kā arī arvien lielāku protekcionismu un nerimstošo spriedzi starp ES tirdzniecības partneriem. Globālās vērtības ķēdes sarūk, un visā pasaulē vērojama vispārēja tendence atgriezties pie reģionalizācijas. Eiropas Savienība, ASV un Ķīna ir šādas attīstības centrā, un vairākas nozīmīgas rūpniecības nozares ir pakļautas ievērojamam spiedienam. Jāpieņem būtiski lēmumi, lai palielinātu iespējas novērst draudošo marginalizāciju un saglabātu ES globālo nozīmi. Steidzami jāpārskata ieguldījumi ES teritorijā un uzsvars jāliek uz atbalstu uzņēmumiem, it īpaši MVU, nodrošinot likviditāti un stabilizējot finanšu sektoru, saglabājot vienoto tirgu un nodrošinot kritiski svarīgu preču plūsmu. Šādu mērķi var sasniegt vienīgi ar vairāku pasākumu kopumu, piemēram, noteikumiem un politiku, ko piemēro arī trešo valstu uzņēmumiem, kad tie darbojas Eiropas Savienībā, infrastruktūru, ieguldījumiem sabiedrības labuma nodrošināšanā (t.i., veselības aprūpē, izglītībā, digitālajā infrastruktūrā), savstarpību publiskā iepirkuma jomā, efektīvu tirdzniecības politiku, digitālo neatkarību.

2.2. ES rūpniecības globālo konkurētspēju negatīvi ietekmē atgriešanās pie vienpusības, globālas efektīvas ekonomiskās un tirdzniecības politikas pārvaldības neesamība, kā arī tirgus asimetrija un traucējumi, ko rada gan konkurentiem, it īpaši, valstij piederošiem uzņēmumiem piešķirtās subsīdijas, gan pašreizējā krīze. ES uzņēmumi veic ieguldījumus pētniecībā un inovācijā ar mērķi apvienot konkurētspēju un ilgtspēju, taču ierobežojumi starptautisko tirgu pieejamībai un negodīga konkurence varētu pazemināt šo ieguldījumu un drosmīgā riska efektivitāti. Šajā situācijā MVU ir neaizsargātāki nekā jebkad agrāk.

2.3. Šajos apstākļos ES veidotās alianses varētu sekmēt tās interešu aizstāvību daudzpusējās organizācijās, piemēram, Pasaules Tirdzniecības organizācijā (PTO) un Apvienoto Nāciju Organizācijā (ANO). Tāpēc neseno pieņemtā rūpniecības stratēģija un Komisijas gada ziņojums par brīvās tirdzniecības nolīgumu īstenošanu ir solis virzībā uz lielāku pārredzamību, kā arī efektīvs instruments, kas dod iespēju sniegt pilsoniskajai sabiedrībai objektīvu pamatinformāciju par ES sarunām par tirdzniecības nolīgumiem.

Neraugoties uz dažiem pozitīviem elementiem, neseno pieņemtais industriālās stratēģijas dokumentu kopums vēl nav visus pārliecinājis par to, ka tas spēs nodrošināt jūtamas pārmaiņas uzņēmumiem, darba ņēmējiem un pilsoniskajai sabiedrībai, kas cenšas uzlabot Eiropas konkurētspēju un paātrināt ekonomikas izaugsmi.

2.4. Stabils Eiropas rūpniecības politikas īstenošana un ES komerciālo interešu aizstāvība ir saderīga ar tās ārpolitikas prioritāro mērķi: stiprināt multilaterālismu ANO sistēmas iestādēs. Tajās nepieciešamās reformas pavērs iespēju virzīties uz pasauli, kura tiek pārvaldīta saskaņā ar taisnīgiem noteikumiem un demokrātijas principiem.

3. Uzņēmējdarbības potenciāla izmantošana

3.1. EESK piekrīt Komisijas viedoklim, ka labumu no ES rūpniecības stratēģijas un tirdzniecības nolīgumiem ES uzņēmumi var gūt tikai tad, ja tiem ir atbilstoša informācija par šo stratēģiju un nolīgumu saturu un izpratne par to darbību praksē.

3.2. EESK ar bažām norāda, ka izcelsmes noteikumu un to administratīvo veidlapu sarežģītība, kuras ES tirdzniecības partneri pieprasa, lai piešķirtu preferences ES uzņēmumiem, kā arī pūles, kuras jāvelta preferenciālas izcelsmes pierādīšanai, ES mazajiem un vidējiem uzņēmumiem ir nesamērīgi lielas, ja tās salīdzinām ar šo uzņēmumu noslēgto līgumu apmēru.

3.3. EESK ierosina, ka attiecībās ar valstīm, kuras konkurē negodīgi un kurās valda slikti darba apstākļi vai netiek ievēroti ilgtspējas standarti, būtu jācenšas arī risināt svarīgus jautājumus saistībā ar nepieciešamību izstrādāt alternatīvas strīdu izšķiršanas procedūras un ieviest ANO mehānismus strīdu izšķiršanai tiešsaistē. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas neseno izziņoto vienošanos par daudzpusējo pagaidu kārtību strīdu izšķiršanai, jo tā ir jauns pagrieziena punkts, lai varētu saglabāt strīdu neatkarīgu divpakāpju izšķiršanu.

3.4. EESK vēlreiz norāda, ka vairums MVU darbību norisinās galvenokārt vienotajā tirgū⁽²⁾ un ka tikai aptuveni puse mazo un vidējo uzņēmumu pārdod preces ārpus 28 ES valstīm⁽³⁾; atzīmē arī, ka eksportējošo MVU atrašanās vieta ir ļoti koncentrēta dažās dalībvalstīs un reģionos, proti, sešu dalībvalstu⁽⁴⁾ mazie un vidējie uzņēmumi eksportē vairāk nekā divas trešdaļas no visas ES mazo un vidējo uzņēmumu eksportētajām precēm un pakalpojumiem.

3.5. EESK atzinīgi vērtē Komisijas pūliņus izveidot tiešsaistes portālu, kurā būs integrētas divas datubāzes – Tirdzniecības datubāze un tirdzniecības palīdzības dienests – un kura mērķis ir mazināt izcelsmes noteikumu un muitas procedūru sarežģītību un nepietiekamo saskaņotību, kā arī tiešsaistē bez maksas nodrošināt izcelsmes noteikumu kalkulatoru, kas sniegs papildu atbalstu ES mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

3.6. EESK uzskata, ka Komisija un Eiropas Ārējās darbības dienests, kā arī dalībvalstu diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecības varētu pildīt svarīgu lomu, popularizējot ES stratēģiju, pakalpojumus un tirdzniecību ar trešām valstīm, lai atvieglotu gan tiešo ārvalstu ieguldījumu veikšanu, gan eksporta iespējas Eiropas uzņēmumiem un darba ņēmējiem.

3.7. EESK atzinīgi vērtē arī Eiropas Komisija iniciatīvas, kuru mērķis ir veicināt un atbalstīt ES mazo un vidējo uzņēmumu tiešanos uz internacionalizāciju un tādā veidā kļūt konkurētspējīgiem pasaules mērogā, un uzsver nepieciešamību šo instrumentu īstenošanā nodrošināt augšupēju pieeju. Kopā ar šīm iniciatīvām jaunā paradigma var pavērt vairāk iespēju MVU un citiem reģionālajiem dalībniekiem.

3.8. EESK pauž bažas par Komisijas ziņojumā minētajiem jautājumiem, kas ar ES tirdzniecības partneriem nav atrisināti, un it īpaši par to, ka ES produkti joprojām saskaras ar šķēršļiem, kuri kavē piekļuvi partnervalstu tirgiem. Augsta prioritāte būtu jāpiesūta savstarpējai, nebirokrātiskai tehnisko standartu atzīšanai.

3.9. EESK uzsver: kā norādīts Eiropas Parlamenta Izpētes dienesta pētījumā⁽⁵⁾, kura pamatā ir tirdzniecības plūsmu analīze dažās dalībvalstīs, ES eksporta rādītāji ir pozitīvi un cieši saistīti ar IKP un tirdzniecība ir ļoti koncentrēta dažās dalībvalstīs.

3.10. EESK atgādina, ka Komisijas pārdomu dokumentā “Globalizācijas iespēju izmantošana” un pārdomu dokumentā “ES finanšu nākotne” atzīta globalizācijas teritoriāli nevienmērīgā ietekme un norādīts, ka globalizācijas ieguvumi ir izplatīti plaši, savukārt tās radītajām izmaksām bieži vien ir lokāls raksturs.

3.11. EESK īpaši uzsver, ka kohēzijas politikai ir svarīga loma ES konkurētspējas uzlabošanā, jo tā paredz veikt mērķorientētus ieguldījumus tādās nozīmīgās jomās kā tīkla infrastruktūra, pētniecība un inovācija, MVU, IT pakalpojumi, vides un klimata aizsardzība, kvalitatīva nodarbinātība un sociālā iekļautība.

3.12. EESK uzsver, ka Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondam (EGF) var būt nozīmīga loma palīdzības sniegšanā tiem, kas globalizācijas, digitalizācijas, migrācijas un klimata pārmaiņu izraisītu strukturālo pārmaiņu dēļ zaudējuši darbu. Tā kā draud milzīga ekonomikas un nodarbinātības krīze, EGF būtu finansiāli jāstiprina, tā noteikumi jāpadara elastīgāki, lai tos pielāgotu krīzes būtībai un apmēram, un tas jāsaista ar Taisnīgas pārkārtošanās fondu.

3.13. EESK piekrīt viedoklim, ka elastīgam darba režīmam un tālārbam ir svarīga nozīme darbvietu un ražošanas saglabāšanā, taču, neraugoties uz centieniem mazināt krīzes sociālo ietekmi, paredzams, ka tā ievērojami palielinās gan bezdarbu, gan ienākumu nevienlīdzību. ES pārskatītajai zaļā kursa politikai varētu būt svarīga loma centienos panākt, ka globalizācijai ir pozitīva ekonomiska, sociāla, teritoriāla un ekoloģiska ietekme uz uzņēmumiem, darba ņēmējiem un pilsonisko sabiedrību un ka tiek mazināti tirgus kropļojumi.

(2) Eiropas Parlamenta Izpētes dienests (EPRS), “CETA implementation: SMEs and regions in focus”, pēc RK pasūtījuma veikts pētījums, 2019. gada 18. novembris, pieejams [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA\(2019\)64417](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_IDA(2019)64417).

(3) Eiropas Komisijas ziņojums Nr. 42, “Internationalisation of Small and Medium-sized Enterprises”, 2015. gada oktobris.

(4) Beļģija, Vācija, Spānija, Itālija, Nīderlande un Apvienotā Karaliste.

(5) Eiropas Parlamenta Izpētes dienests (EPRS), “Interactions between trade, investment and trends in EU industry: EU regions and international trade”, pēc RK pasūtījuma veikts pētījums, 2017. gada 27. oktobris, pieejams: [http://www.europarl.europa.eu/thinktank/lv/document.html?reference=EPRS_STU\(2017\)608695](http://www.europarl.europa.eu/thinktank/lv/document.html?reference=EPRS_STU(2017)608695).

3.14. EESK uzskata, ka rūpniecības “oglekļa pēdas” mazināšanas mehānismu un nozaru dekarbonizācijas pūliņus varētu izmantot, lai nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus; Komiteja tomēr atzīmē, ka, īstenojot šādu pasākumu, ir jāpanāk ar vidi, tirdzniecību un taisnīgumu saistīto apsvērumu līdzsvars, lai nepieļautu tirgus izkropļojumus un neizraisītu represijas pret ES valstīm, tādā veidā kaitējot ES rūpniecībai un rūpniecībā nodarbinātajiem;

3.15. EESK piekrīt viedoklim, ka ir būtiski samazināt produktivitātes rādītāju atšķirības starp ļoti produktīvām tautsaimniecībām, reģioniem un uzņēmumiem un visiem pārējiem un ka efektīvas institūcijas un efektīvas nodokļu sistēmas varētu veicināt produktivitātes pieaugumu.

3.16. Vajadzīga jauna rūpniecības politika, kas vērsta uz tādu pasākumu veicināšanu, kuri novatorisma ziņā ir saturīgāki un kuri rada lielāku pievienoto vērtību, bez kā savukārt nav iedomājama kvalitātes paaugstināšana un jaunu darbvietu radīšana. Šāda politika, ja tā ir viedi formulēta un pareizi īstenota, palīdzētu izvairīties no negatīvās ietekmes, ko radīs IKP turpmāka samazināšanās, vienotā tirgus sadrumstalotība un vērtības ķēžu traucējumi.

4. Īpašu attīstības tendenču negatīvās ietekmes mazināšana

4.1. EESK aicina visus institucionālos dalībniekus vēlreiz uzmanību pievērst ES-27 un AK saiknēm, jo tas lielā mērā noteiks, kā AK izstāšanās no Eiropas Savienības ietekmēs attiecīgi AK un ES ekonomiku; būtu jāizstrādā atbilstoši pasākumi tiem sektoriem, kas cietīs no īpaši negatīvās ietekmes.

4.2. EESK pauž nožēlu par to, ka ASV lēmums ieviest papildu tarifus Eiropas produktiem un tādā veidā reaģēt uz atbalstu, ko ES piešķir *Airbus* lidmašīnu ražotājam, galvenokārt ietekmēs lauksaimniecības un lauksaimniecības pārtikas produktus, kuri tiek ražoti ES dalībvalstīs. Lai novērstu turpmāku kaitējumu vietējiem tērauda ražošanas uzņēmumiem un nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus ES uzņēmumiem un darbaspēkam, ES tērauda nozares aizsardzības pasākumu efektivitāte, kam CCMi regulāri pievērš uzmanību, būtu jāizvērtē atkārtoti, ņemot vērā nelabvēlīgus ekonomiskos apstākļus tērauda rūpniecībā.

EESK uzsver, ka ASV tērauda tarifi ir izraisījuši nopietnas novirzes tērauda ražojumu tirdzniecības plūsmās no trešām valstīm un šādi ražojumi aizvien lielākā daudzumā ienāk Eiropas tirgū, kur tos īpaši bieži izmanto līgumu par publiskās infrastruktūras būvniecību izpildē.

4.3. EESK norāda: lai gan neviena valsts nevar sevi izolēt no globalizācijas, neciešot milzīgus zaudējumus, daudzpusējās tirdzniecības sistēmas sabrukuma risks ir reāls un tāpēc Eiropas Savienība nedrīkst šo faktu ignorēt. Šajā saistībā Komiteja atzinīgi vērtē gan Komisijas 2020. gada darba programmu, kurā izklāstīta iniciatīva attiecībā uz PTO reformu līdz 2020. gada beigām, gan arī ierosināto atveseļošanas plānu.

4.4. EESK piekrīt viedoklim, ka Eiropas Savienībai ir jārikojas izlēmīgāk, lai praktiski nodrošinātu reālu savstarpīgumu un cīnītos pret protekcionismu, kas liedz piekļuvi iepirkuma tirgiem trešās valstīs.

Ķīnas publiskā iepirkuma tirgū un intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībā šajā valstī ir vērojamas novirzes no starptautiskajiem standartiem, un, neraugoties uz pievienošanos PTO, Ķīna joprojām ir lielā mērā aizsargāts tirgus. Turklāt jānorāda, ka Ķīna vēl nav pievienojusies PTO Nolīgumam par valsts iepirkumu, neraugoties uz solījumu, ko tā deva, kad tika uzņemta PTO. Debates par Ķīnu Eiropas Savienībā kļūst arvien sarežģītākas. Tādas vērienīgas programmas kā iniciatīva “Viena josla, viens ceļš” (*Belt and Road*), vai iniciatīva “Ražots Ķīnā 2025” un “16+1 pamatnostādnes” (Budapeštā 2017. gadā, Sofijā 2018. gadā un Dubrovnikā 2019. gadā pieņemtās pamatnostādnes) ⁽⁶⁾ ir piesaistījušas vairāku privāto un publisko dalībnieku, tostarp ES iestāžu, uzmanību. Saistībā ar 5G ir sākušās debates par digitālo drošību, radot auglīgu augsni virzībai uz ES digitālo neatkarību. Vērienīgākas ES programmas ieguldījumiem pētniecībā un inovācijā, šķiet, ir visracionālākā un ienesīgākā pieeja šajā jomā.

⁽⁶⁾ 2017: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1514534.shtml;
2018: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1577455.shtml;
2019: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1655224.shtml.

4.5. Ieteikumos šajā politikas jomā un konkrētos pasākumos būtu jāņem vērā divi stratēģiski faktori. Pirmkārt, G20, kas varēja kļūt par globālu politisku forumu, kurš papildinātu Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēmu un varētu arī risināt globālās nelīdzsvarotības un nevienlīdzības problēmu, ir ievērojami zaudējis savu nozīmi. Otrkārt (tas ir cieši saistīts faktors), Eiropas Savienībai trūkst efektīvas "ārējās ekonomiskās politikas". Rūpniecības politika un citas ES politikas jomas, kas ietekmē ar ražošanu, enerģētiku, iekšējo tirgu, pētniecību un inovāciju, transportu u. c. saistītus faktoros, nav ietvertas vai ir tikai daļēji atspoguļotas ES ārējās attiecībās (tirdzniecība un ārējie pakalpojumi); tas attiecas arī uz dalībvalstu eksporta kredītaģentūrām, kurām būtu jāapvieno spēki. Tas apgrūtinā sarunas ar lielākajiem starptautiskajiem dalībniekiem un mazina ES lomu daudzpusējos un starptautiskos forumos un centienos novērst tirgus izkropļojumus.

5. Koronavīrusa (Covid-19) pandēmijas izraisītās krīzes ietekme

5.1. Covid-19 uzliesmojumam ir ārkārtēja makroekonomiskā un fiskālā ietekme, kas joprojām turpina palielināties. EESK piekrīt viedoklim, ka nav citas alternatīvas Eiropas Savienībā un visā pasaulē nesen izziņotajiem finanšu un ekspansīvajiem monetārās politikas pasākumiem. Lielākās problēmas ir nepilnīga un nevienmērīga atveseļošanās un bezdarba palielināšanās. Lai gan politikas pasākumiem būtu jāierobežo tā pieaugums, vajadzīgie politikas pasākumi radīs valstu budžeta deficītu un palielinās valstu parādu.

5.2. EESK uzsver, ka šai krīzei būs nopietna ilgtermiņa ietekme uz Eiropas Savienību. Tā kā politisku iemeslu dēļ kavējās ES koordinēta iesaistīšanās pandēmijas apkarošanā, varētu zust uzticība politikai kopumā.

5.3. Citi draudi ir ilgāka pandēmija nekā prognozēts, finanšu nestabilitāte gan pasaulē, gan Eiropas Savienībā, protekcionisma pieaugums, vienotā tirgus sadrumstalotība un iesakņojušās strukturālās atšķirības.

5.4. EESK uzskata, ka Eiropai steidzami vajadzīgs jauns iekšējās integrācijas projekts, kopēja ekonomikas, sociālā (tostarp veselības aizsardzības koordinācijas), fiskālā, enerģētikas un vides stratēģija un saskaņota tirdzniecības politika. Satraukumu rada tas, ka Eiropai nav efektīvas stratēģijas, un šis trūkums ir jānovērš ar jaunu kolektīvu Eiropas pieeju.

5.5. Papildus tam, ko jau dara Eiropas Stabilizācijas mehānisms, Eiropas Investīciju banka un Eiropas Centrālā banka, jaunajā daudzgadu finanšu shēmā ir jāparedz vērienīgs atveseļošanas un atjaunošanas pasākumu kopums, proti, ieguldījumi, kuri atbalstīs ES ekonomiku pēckrīzes periodā. Vajadzīgais ieguldījumu stimulēšanas plāns būtu arī jāfinansē no esošajiem ES fondiem, finanšu instrumentiem un atveseļošanās procesam paredzētajām obligācijām, kuras būtu skaidri jādefinē, ņemot vērā koronavīrusa izraisītās krīzes radītās problēmas, un kuras garantētu ES budžets. Šajā saistībā EESK uzskata, ka Eiropas Komisijas nesen iesniegtais atveseļošanas plāns ir konkrēts pirmais solis šajā virzienā.

5.6. EESK uzsver, ka uz noteikumiem balstītai tirdzniecībai ir būtiska nozīme krīzes laikā, jo šāda tirdzniecība ir viens no elementiem ES stratēģijā krīzes pārvarēšanai. ES dalībvalstīm ir jārespektē vienotais tirgus un jānodrošina, ka iekšēji šķēršļi nekavē ES iekšējo tirdzniecību. To var panākt, sākot vispusīgākas sarunas par plurilaterālu nolīgumu, kas nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus. Šāds nolīgums arī varētu bruģēt ceļu uz muitas tarifu, kas attiecas medicīnas iekārtām, iespējamu pastāvīgu liberalizāciju un palīdzētu nodrošināt, ka globālās piegādes ķēdes šajā nozīmīgajā sektorā var darboties netraucēti. Līdztekus šiem pasākumiem arī tarifu liberalizācija un eksportam piešķirts finansējums, kas attiecīgajām ES un dalībvalstu struktūrām būtu labi jākoordinē, varētu mazināt spiedienu uz uzņēmumiem un novērst tirgus izkropļojumus.

Briselē, 2020. gada 16. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*